

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Athens PIL
Athens Public International Law Center

**Ολοκληρωμένη
Οικονομική και Εμπορική
Συμφωνία ΕΕ- Καναδά
(CETA) και Διατλαντική
Εταιρική Σχέση Εμπορίου
και Επενδύσεων (TTIP):
συνέπειες για το εμπόριο
στην Ελλάδα**

ΑΘΗΝΑ 2016

**Ολοκληρωμένη Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία ΕΕ- Καναδά (CETA) &
Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP):
συνέπειες για το εμπόριο στην Ελλάδα**

Συντάκτες:

**Έλενα Νταή
Ηλίας Πατλάκας
Ελευθέριος Πάτσης
Μαρία-Ελένη Χρυσανθακοπούλου**

Συντονίστρια θεματικής:

Περσεφώνη Βερνάδου

Υπεύθυνος καθηγητής:

Δρ. Αναστάσιος Γουργουρίνης, Λέκτορας Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Αθήνα, Μάιος 2016

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Athens PIL
Athens Public International Law Center

Το Κέντρο Ερευνών Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου (Athens Public International Law Research Center – Athens PIL) αποτελεί ερευνητικό εργαστήριο που υπάγεται στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Το έργο και οι δραστηριότητές του περιλαμβάνουν κάθε επιστημονική, ερευνητική και επιμορφωτική πρωτοβουλία ή δραστηριότητα που εμπίπτει στο

γνωστικό αντικείμενο του διεθνούς δικαίου, όπως συνέργειες με διεθνείς οργανισμούς, δημόσιες υπηρεσίες, Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλους επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς, της ημεδαπής και της αλλοδαπής, με στόχο τη μελέτη και υποβολή προτάσεων και εναλλακτικών μεθόδων αντιμετώπισης κοινωνικών/πολιτικών ζητημάτων.

Το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (IME ΓΣΕΒΕΕ) είναι μη κερδοσκοπικός φορέας υλοποίησης μελετών και ερευνών, που αφορούν τις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις της ελληνικής οικονομίας. Ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 2006 με πρωτοβουλία της ΓΣΕΒΕΕ. Αποτελεί τον επιστημονικό της σύμβουλο σε θέματα οικονομικών και κοινωνικών

πολιτικών. Ασχολείται με τα ζητήματα της ανάπτυξης, της απασχόλησης, της φορολογίας, του ανταγωνισμού, της ασφάλισης και άλλων θεμάτων που αφορούν τις μικρές επιχειρήσεις.

Παρακολουθεί εκ μέρους της ΓΣΕΒΕΕ τις στρατηγικές που εφαρμόζουν οι κυβερνήσεις και αξιολογεί την πορεία των επιχειρησιακών προγραμμάτων. Επιπλέον, αποτελεί τον οργανισμό της ΓΣΕΒΕΕ που ασχολείται με τη δια βίου εκπαίδευση και συνεργάζεται στενά με το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης της ΓΣΕΒΕΕ που σχεδιάζει και υλοποιεί ενέργειες επαγγελματικής κατάρτισης.

Το συντονισμό της συγκεκριμένης ενέργειας εκ μέρους του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ ανέλαβαν οι επιστημονικοί συνεργάτες Γιώργος Θανόπουλος και Δημήτρης Μπίμπας. Το σχεδιασμό της έκδοσης ο Γιάννης Μισεντζής.

Τι είναι το πρόγραμμα Trade Law Clinic?

Στο πλαίσιο του μαθήματος «Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο» στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, και υπό την αιγίδα του Κέντρου Ερευνών Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου (Athens PIL), διοργανώθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016 για πρώτη φορά η «νομική κλινική» στο δίκαιο του διεθνούς εμπορίου (*Trade Law Clinic*).

Στο πλαίσιο του *Trade Law Clinic*, προπτυχιακοί φοιτητές της Νομικής Σχολής Αθηνών αναλαμβάνουν την εκπόνηση επιστημονικών μελετών (ενημερωτικών, συμβουλευτικών ή και ad hoc) σε καθορισμένες θεματικές κοινού ενδιαφέροντος, σε συνεργασία με φορείς και την κοινωνία των πολιτών, υπό την επίβλεψη και εποπτεία του επιστημονικού προσωπικού της Νομικής Σχολής. Σκοπός του *Trade Law Clinic* είναι η θέση της θεωρίας του δικαίου του διεθνούς εμπορίου στην πράξη, ώστε η παραγόμενη έρευνα να λαμβάνει υπόψη τις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες και ανησυχίες. Στο πλαίσιο αυτό, η επιστημονική έρευνα πραγματοποιείται από τους συμμετέχοντες φοιτητές της Νομικής Σχολής Αθηνών, ενώ οι συνεργαζόμενοι φορείς πραγματοποιούν (σε βάθος ενός ακαδημαϊκού έτους) μία σειρά τακτών συναντήσεων μαζί τους προκειμένου να τους παρέχουν απαραίτητες πληροφορίες και προβληματισμούς και να τους κατευθύνουν ως προς τα πρακτικά ζητούμενα της έρευνας.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016, προπτυχιακοί φοιτητές της Νομικής Σχολής Αθηνών διεξήγαγαν έρευνα επί της θεματικής «Ολοκληρωμένη Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία ΕΕ-Καναδά (CETA) και Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP): συνέπειες για το εμπόριο στην Ελλάδα», σε στενή συνεργασία με το στελεχιακό δυναμικό του Ινστιτούτου Μικρών Επιχειρήσεων της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ) και συνέταξαν την παρούσα έκθεση (report).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν κείμενο παρουσιάζει τις ρυθμίσεις και τις αλλαγές που αναμένεται να εισαχθούν με τη θέση σε ισχύ δύο συμφωνιών που ενοποιούν σε μεγάλο βαθμό τις οικονομικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, της Ολοκληρωμένης Οικονομικής και Εμπορικής Συμφωνίας ΕΕ - Καναδά (Comprehensive Economic and Trade Agreement - CETA) και της Διατλαντικής Εταιρικής Σχέσης Εμπορίου και Επενδύσεων μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ (Transatlantic Trade and Investment Partnership — TTIP

Η CETA, η συμφωνία μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Καναδά, έχει δημοσιευμένο κείμενο από το Σεπτέμβριο του 2014 και εκκρεμεί η κύρωσή της. Η TTIP, η συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ, βρίσκεται ακόμα υπό διαπραγμάτευση, έχοντας πρόσφατα ολοκληρώσει τον 13ο κύκλο διαπραγμάτευσης. Οι δύο αυτές συμφωνίες αναμένεται να φέρουν με τη θέση τους σε εφαρμογή ραγδαίες αλλαγές στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, οι οποίες προφανώς και θα επιδράσουν στο εμπόριο στην Ελλάδα..

Το παρόν κείμενο εστιάζει στις εξής θεματικές ενότητες των συμφωνιών: δασμοί, εμπόριο υπηρεσιών, κανονιστική συνεργασία και μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

ΔΑΣΜΟΙ

☼ CETA: Εξαλείφεται το 99% των δασμών μεταξύ ΕΕ και Καναδά. Ωστόσο, επειδή αυτοί είναι

ήδη αρκετά χαμηλοί, η αφαίρεσή τους δεν θα επιφέρει μεγάλες μεταβολές. Το ίδιο ισχύει και για την ΤΤΙΡ. Οι δασμοί στη CETA χωρίζονται στις εξής κατηγορίες (*staging categories*), ανάλογα με το χρόνο και το βαθμό στον οποίο θα καταργηθούν:

Κατηγορία	Χρόνος αφαίρεσης δασμού	Παραδείγματα προϊόντων
A	Αμέσως	(Καναδάς) Συγκεκριμένα είδη τυριών, έως ορισμένες ποσότητες
B	4 ετήσια στάδια	Αγροτικά προϊόντα, επεξεργασμένα τρόφιμα όπως παστό ή καπνιστό κρέας
C	6 ετήσια στάδια	(ΕΕ) Μηχανοκίνητα οχήματα
D	8 ετήσια στάδια	(Καναδάς) Μηχανοκίνητα οχήματα
S	3 ετήσια στάδια, αρχή από το 5ο έτος ισχύος	(Καναδάς) Ορισμένα είδη ζάχαρης
AVO + EP	Άμεση κατάργηση του επί της αξίας δασμού, λοιποί δασμοί παραμένουν	(ΕΕ) Χυμοί φρούτων
E	Δεν αφαιρείται	Ευαίσθητα αγροτικά προϊόντα, κυρίως αβγά και γαλακτοκομικά

☼ Ωστόσο, βασικά προϊόντα για τις ελληνικές εξαγωγές προς τον Καναδά (ελιές και ελαιόλαδο, μέλι, ροδάκινα, ψάρια), δεν αναφέρονται στους πίνακες δασμολογικών παραχωρήσεων του Καναδά προς την ΕΕ. Οι αντίστοιχες κατηγορίες για την ΤΤΙΡ δεν είναι γνωστές, και το κομμάτι των δασμών βρίσκεται ακόμα υπό διαπραγμάτευση.

☼ Η ΕΕ εξάγει στις ΗΠΑ κατά κύριο λόγο χημικά προϊόντα, μηχανοκίνητα οχήματα και ορυκτά καύσιμα. Οι εξαγωγές της προς τις ΗΠΑ μπορούν να αυξηθούν κατά 16% (μόνο από εξάλειψη των δασμών), ενώ οι αντίστοιχες της Ελλάδας κατά 13% (σε περίπτωση ευρείας μεταρρύθμισης).

☼ Εκτιμήσεις για εκτροπή εμπορίου από τρίτες χώρες (π.χ. Μπαγκλαντές, στον τομέα των υφασμάτων) λόγω εξάλειψης δασμών και χαμηλότερου κόστους εμπορίου μεταξύ ΗΠΑ-ΕΕ:

Έχουν εκφραστεί ανησυχίες, ωστόσο το ζήτημα είναι μάλλον θεωρητικό, αφού οι εισαγωγές της ΕΕ σε υφάσματα από τις ΗΠΑ είναι μόνο ένα μικρό κλάσμα αυτών από το Μπαγκλαντές.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

☼ Στις Συμφωνίες υιοθετείται *negative list*, δηλαδή τα μέρη δεσμεύονται να αναστείλουν τα μέτρα που συνιστούν εμπόδια στο εμπόριο υπηρεσιών που δεν αναγράφονται στις επιφυλάξεις τους. Στο σύστημα του ΠΟΕ και στις περισσότερες εμπορικές συμφωνίες ως τώρα ίσχυε το αντίστροφο. Στην περίπτωση της GATS, για παράδειγμα, η οποία προωθεί την προοδευτική απελευθέρωση των υπηρεσιών, η πρόσβαση στην αγορά και η υποχρέωση εθνικής

μεταχείρισης ισχύουν μόνο για τις υπηρεσίες τις οποίες αναγράφουν στους πίνακες δεσμεύσεων τους (Schedules of Commitments).

✿ Οι Συμφωνίες περιέχουν τις εξής υποχρεώσεις: Πρόσβαση στην αγορά (απαγορεύεται στο μέρος να θέτει περιορισμούς στον αριθμό των παρόχων υπηρεσιών), ρήτρα εθνικής μεταχείρισης (το κάθε μέρος θα παρέχει μεταχείριση όχι λιγότερο ευνοϊκή στους παρόχους του άλλου μέρους από αυτήν που παρέχει στους δικούς του), και Μάλλον Ευνοουμένου Κράτους (ΜΕΚ), (κάθε μέρος παρέχει στο άλλο μεταχείριση όχι λιγότερο ευνοϊκή από αυτή που παρέχει σε οποιοδήποτε τρίτο μέρος), ωστόσο τα μέρη μπορούν να απαιτήσουν από τους ξένους παρόχους υπηρεσιών τήρηση ορισμένων διατυπώσεων, όπως να μιλούν την τοπική γλώσσα ή να είναι μέλη επαγγελματικής οργάνωσης. Στη CETA, η ευνοϊκή μεταχείριση, τόσο για τις προϋποθέσεις της εθνικής μεταχείρισης όσο και της μεταχείρισης ΜΕΚ κρίνεται σε επίπεδο κρατών μελών της ΕΕ, και περιοχών (Territories, Regions) του Καναδά. Η ευνοϊκότερη εθνική μεταχείριση της CETA, με ρητή συμφωνία των μερών, αλλά και στην πρόταση για την ΤΤΙΡ, δεν επεκτείνεται στο δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων και υπηρεσιών εντός της ΕΕ, όπως τα αναγνωρίζει η ΣΛΕΕ, αλλά και σε άλλες διατάξεις της.

✿ Στη CETA και στις προτάσεις για την ΤΤΙΡ δίδεται βάρος στη δυνατότητα προσωρινής εισόδου επαγγελματιών παρόχων (ελεύθεροι επαγγελματίες, εργολάβοι, στελέχη επιχειρήσεων) από το έδαφος του ενός μέρους στο άλλο. Άδειες θα πρέπει να εκδίδονται σε εύλογο χρόνο και με εύλογο κόστος. Θα απαιτείται οι μετακινούμενοι να πληρούν προϋποθέσεις εμπειρίας και κατάρτισης, ενώ οι υποχρεώσεις του μέρους απέναντί τους θα ισχύουν μόνο για ορισμένο χρόνο.

✿ Στις προτάσεις της ΕΕ, στο κεφάλαιο περί κανονιστικής συνεργασίας στον τομέα των υπηρεσιών, περιέχονται ρυθμίσεις και για υπηρεσίες Η/Υ, ταχυδρομικές και μεταφορικές υπηρεσίες, ηλεκτρονικά δίκτυα επικοινωνιών, αλλά και για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τις διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές. Ξεχωριστό κε-

φάλαιο της πρότασης ρυθμίζει το ηλεκτρονικό εμπόριο.

✿ Εκφράζεται φόβος για την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων υπηρεσιών στην ΕΕ μέσω της ΤΤΙΡ, πράγμα που η ΕΕ διαψεύδει. Οι υπηρεσίες που παρέχονται στο πλαίσιο της άσκησης κυβερνητικής εξουσίας (δηλαδή σε σύνδεση με κυβερνητικούς φορείς και όχι σε εμπορική βάση ούτε σε ανταγωνισμό με άλλους παρόχους) ρητά εξαιρούνται από τη διαπραγμάτευση για την ΤΤΙΡ, ενώ η CETA και η πρόταση κειμένου για τις υπηρεσίες στην ΤΤΙΡ περιέχουν διάταξη αντίστοιχη με το Ι παρ. 3 (b) της GATS, η οποία έχει το ίδιο περιεχόμενο.

✿ Άμεση συνέπεια των Συμφωνιών θα είναι η αύξηση του ανταγωνισμού στην αγορά υπηρεσιών, λόγω ευκολότερης πρόσβασης Καναδικών ή Αμερικανικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη. Πάντως, σύμφωνα με οικονομικές έρευνες, η ελληνική αγορά υπηρεσιών αναμένεται να ευνοηθεί, καθώς το 9% των εξαγόμενων ελληνικών υπηρεσιών κατευθύνεται προς τις ΗΠΑ.

Η ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

✿ Παρά τις εξαιρετικά ανεπτυγμένες εμπορικές σχέσεις της ΕΕ τόσο με τις ΗΠΑ όσο και με τον Καναδά, στον τομέα της κανονιστικής συνεργασίας δεν έχουν επιτευχθεί πολλά μέχρι σήμερα. Αυτός είναι ο λόγος που η κανονιστική συνεργασία αποτελεί το πιο φιλόδοξο και καινοτόμο τμήμα της Συμφωνίας.

✿ Η Κανονιστική Συνεργασία αφορά σε όλα τα μη δασμολογικά εμπόδια στο εμπόριο: τεχνικοί κανονισμοί και πρότυπα, διαδικασίες αξιολόγησης συμμόρφωσης προϊόντων, κανονισμοί ασφαλείας και καταναλωτικής προστασίας κ.ά. Με τις συμφωνίες CETA και ΤΤΙΡ επιδιώκεται από τα Μέρη η κανονιστική σύγκλιση και συνοχή, δηλαδή η ομοιομορφία και συμβατότητα των αντίστοιχων κανονισμών

CETA

✿ Οι βασικοί στόχοι της συνεργασίας ΕΕ-Καναδά σε κανονιστικό επίπεδο μπορούν να

συνοψιστούν στα ακόλουθα σημεία:

1. η εξάλειψη των μη αναγκαίων εμποδίων στο εμπόριο
2. η υποστήριξη του ανταγωνισμού
3. η αναγνώριση της συμβατότητας των εκατέρωθεν διαδικασιών (κυρίως σε επίπεδο ελέγχων και μέτρων που υιοθετούν τα μέρη αντίστοιχα)
4. η διαφάνεια, η αποτελεσματικότητα και η ανταλλαγή πληροφοριών αναφορικά με τις κανονιστικές διαδικασίες των μερών

✿ Να σημειωθεί ότι το κεφάλαιο της κανονιστικής συνεργασίας στη CETA αποτελεί καινοτομία, καθώς εκθέτει συγκεντρωτικά τις διατάξεις που θα ρυθμίζουν τις εμπορικές σχέσεις ΕΕ-Καναδά ως προς αυτόν τον τομέα. Μάλιστα, όλες οι προηγούμενες ενέργειες ΕΕ-Καναδά θα ρυθμίζονται πλέον από το εν λόγω κεφάλαιο υπό τη CETA.

✿ Για την περαιτέρω και ουσιαστική κανονιστική τους συνεργασία, ΕΕ και Καναδάς ιδρύουν το Forum Κανονιστικής Συνεργασίας, το οποίο θα συνέρχεται μία φορά τον χρόνο. Το όργανο αυτό θα αποτελεί μία πλατφόρμα επικοινωνίας μεταξύ των μερών για συζήτηση επί των κοινών στόχων για κανονιστική συνεργασία, θα αποτελεί πηγή πληροφόρησης του ενός Μέρους για τις κανονιστικές πρωτοβουλίες του άλλου και θα εντοπίζει ζητήματα που μπορούν να αποτελέσουν βάση για κανονιστική συνεργασία.

✿ Το Forum θα έχει επικεφαλής 2 αντιπροσώπους, έναν από την ΕΕ και έναν από τον Καναδά, ενώ θα αποτελείται στο υπόλοιπο Μέρος του από αντιπροσώπους των μερών. Επίσης, θα μπορούν να παρίστανται και τρίτοι των οποίων τα συμφέροντα θα επηρεάζονται από τις διαβουλεύσεις. Σύμφωνα με τα ως τώρα δεδομένα, οργανώσεις, ομοσπονδίες και συνομοσπονδίες, όπως η ΓΣΕΒΕΕ, φαίνεται να μπορούν να παρασταθούν στις διαβουλεύσεις αυτές. Καθώς όμως δεν είναι διαθέσιμες παραπάνω πληροφορίες, η διαδικασία είναι ακόμη αβέβαιη ως προς τα αναγκαία βήματα για τη συμμετοχή.

✿ Τα Μέρη έχουν ως απώτερο στόχο την κανονιστική συνοχή. Δεν επιθυμούν να αλλάξουν τα πρότυπά τους. Αυτό κατ' επέκταση σημαίνει

πως τα μέτρα που βρίσκονται ήδη σε ισχύ δε θα παύσουν, ώστε να αντικατασταθούν από άλλα κοινά, αλλά μέσω της αμοιβαίας αναγνώρισης θα θεωρηθούν ως ισάξια και θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται. Άρα, ΕΕ και Καναδάς θα αναγνωρίζουν αμοιβαία τα πρότυπα του άλλου Μέρους, χωρίς εκ βάθρων αλλαγές. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι ότι τα εμπόδια θα είναι αναγκαία και ότι θα είναι εύλογα σε σχέση με τα συμφέροντα του Μέρους

Πρακτικά Αποτελέσματα:

✿ Τα χημικά αποτελούν μία από τις πιο ανταγωνιστικές βιομηχανικές αγορές της ΕΕ, η οποία είναι και ο μεγαλύτερος παραγωγός χημικών ανά τον κόσμο, σε ποσοστό 30%. Ο Καναδάς αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς εμπορικούς συνεργάτες της ΕΕ στον τομέα των χημικών, καθώς εισάγει σε μεγάλο βαθμό και συχνότητα χημικές ουσίες παραγόμενες στην ΕΕ.

✿ Η αγορά της ΕΕ είναι σχετικά εύκολα προσιτή για κάποιον εμπορικό εταίρο της. Αντίθετα, η ΕΕ βρίσκεται σε μειονεκτική θέση αναφορικά με την εισχώρηση των ευρωπαϊκών εταιριών σε τρίτες χώρες. Μεγάλο πρόβλημα για τους ευρωπαϊούς επιχειρηματίες αποτελεί η αυστηρή νομοθεσία του Καναδά σε σχέση με τις χημικές ουσίες ως προς την αναγνώριση και την έγκριση των χημικών ουσιών, κάτι που απαιτεί και σημαντικούς χρηματικούς πόρους στο κομμάτι της έρευνας. Έχουν εκφραστεί ανησυχίες για το κατά πόσο οι SMEs θα έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν εύκολα μερίδιο της αγοράς των χημικών ουσιών, όταν μεγάλες εταιρίες έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν μονοπωλιακές συνθήκες.

✿ Υπό την κανονιστική συνεργασία στη CETA, ΕΕ και Καναδάς φαίνεται να ενσωματώνουν και διεθνή πρότυπα σε μία προσπάθεια να μειωθούν αποφασιστικά οι κίνδυνοι για την ανθρώπινη ζωή και το περιβάλλον. Αναμένουμε να δούμε αν αυτό στην πράξη θα συντελέσει στην αύξηση των εξαγωγών από την ΕΕ στον Καναδά. Μείωση στα κόστη έχει προβλεφθεί, αλλά αυτό αποτελεί μόνο ένα πρώτο βήμα.

TTIP

✿ Όσον αφορά στην κανονιστική συνεργασία στα πλαίσια της Συμφωνίας TTIP θα εστιάσουμε σε δύο βασικά κεφάλαια: τις ρυθμίσεις για τα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο (TBT) και στα μέτρα υγειονομικής και φυτοϋγειονομικής προστασίας (SPS).

TBT

✿ Ως τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο (TBT) θεωρούνται οι τεχνικοί κανονισμοί, τα πρότυπα και οι διαδικασίες αξιολόγησης συμμόρφωσης. Ένα παράδειγμα τεχνικού κανονισμού αποτελούν οι προβλέψεις για συχνότητες τύπου GSM που πρέπει να υποστηρίζουν τα παραγόμενα κινητά τηλέφωνα προκειμένου να συνδέονται στις υπάρχουσες κεραιές κινητής τηλεφωνίας. Τα TBT αποτελούν το μεγαλύτερο εμπόδιο στο διατλαντικό εμπόριο, αφού οι διαφορετικές προδιαγραφές που θέτει κάθε μέρος αναγκάζει τις επιχειρήσεις να δημιουργούν δύο διαφορετικές σειρές για το ίδιο προϊόν, πρακτική η οποία αυξάνει το κόστος και ειδικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις καθιστά ασύμφορη την εξαγωγική τους δραστηριοποίηση.

✿ Με την TTIP τα μέρη επιδιώκουν την κανονιστική σύγκλιση και συνοχή. Δεσμεύονται ότι οι κανονισμοί που θα δημιουργήσουν μετά τη σύναψη της συμφωνίας, είτε για νέα προϊόντα είτε για υπάρχοντα για τα οποία δεν υπάρχουν μέχρι στιγμής δεν θα πρέπει να βρίσκονται σε σύγκρουση μεταξύ τους. Για να επιτευχθεί αυτό συμφωνούν ότι το μέρος που επιθυμεί να αναπτύξει έναν νέο κανονισμό ή πρότυπο θα πρέπει να έχει πρόσβαση στα στοιχεία που βασίστηκε το άλλο μέρος για τον ίδιο κανονισμό (υποχρέωση πληροφόρησης) αλλά και το άλλο μέρος θα έχει την υποχρέωση να συζητήσει την πιθανότητα τροποποίησης του υπάρχοντος με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθεί σύγκλιση μεταξύ των δύο κανονισμών (υποχρέωση συζήτησης).

✿ Όσον αφορά τις διαδικασίες αξιολόγησης συμμόρφωσης των προϊόντων με τους κανονισμούς, τα Μέρη στοχεύουν στη σύγκλιση αλλά

στην αμοιβαία αναγνώριση των αποτελεσμάτων. Από τη μια πλευρά, στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αρμοδιότητα για την αξιολόγησης συμμόρφωσης του προϊόντος ανήκει σε τρίτα όργανα, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, τα οποία έχουν την ευθύνη της πιστοποίησης. Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, από την άλλη, υπεύθυνος για την αξιολόγηση συμμόρφωσης των προϊόντων του με τους κανονισμούς και τα πρότυπα είναι ο ίδιος ο κατασκευαστής. Δεδομένου του τεράστιου κόστους μετατροπής ενός συστήματος στον τρόπο που λειτουργεί το άλλο, τα μέρη, προκειμένου να κάνουν εφικτή τη συμφωνία, δεν μιλούν για σύγκλιση των διαδικασιών αλλά για αμοιβαία αναγνώριση των αποτελεσμάτων των αντίστοιχων οργάνων. Ένα προϊόν, δηλαδή, που θα έχει πιστοποιηθεί από τον ίδιο τον Αμερικανό κατασκευαστή θα μπορεί να κυκλοφορεί στην ευρωπαϊκή αγορά χωρίς να απαιτείται ο έλεγχος του από τα τρίτα όργανα που θα ήταν αρμόδια εάν είχε παραχθεί στην ΕΕ.

✿ Αντίστοιχα, ένα ευρωπαϊκό προϊόν που θα έχει πιστοποιηθεί από τα ευρωπαϊκά όργανα θα μπορεί να κυκλοφορεί στην αμερικανική αγορά χωρίς να απαιτείται πιστοποίηση από τον ίδιο τον κατασκευαστή. Με άλλα λόγια, με την TTIP η απόφαση ενός οργάνου αξιολόγησης συμμόρφωσης ενός προϊόντος με τους κανονισμούς που βρίσκεται στην επικράτεια του ενός μέρους και είναι αρμόδιο θα ισχύει και για το άλλο.

SPS

✿ Τα SPS (υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα) είναι μέτρα που αφορούν στην προστασία της ανθρώπινης, ζωικής και φυτικής υγείας (π.χ. κανονισμοί που ορίζουν τις συνθήκες παραγωγής, μεταφοράς και αποθήκευσης κρεάτων). Αν και η ΕΕ και οι ΗΠΑ, ως μέλη του ΠΟΕ, έχουν ήδη αναλάβει την υποχρέωση η προστασία αυτή να μην αποτελεί εμπόδιο στο εμπόριο, σημαντικές διαφορές εξακολουθούν να υπάρχουν κυρίως ως προς την ερμηνεία των ανειλημμένων υποχρεώσεων. Αυτές επιδιώκουν τα Μέρη να λύσουν στη συμφωνία TTIP. Οι κύριες διαφορές των Μερών εντοπίζονται στα παρακά-

τω σημεία:

A) Η αρχή της προφύλαξης

✿ Σύμφωνα με το ισχύον πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), το οποίο δεσμεύει την ΕΕ και τις ΗΠΑ, κάθε μέρος μπορεί να λαμβάνει προσωρινά προληπτικά υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα εάν κρίνει ότι κάποια εμπορική πρακτική απειλεί την πανίδα ή την χλωρίδα του. Η διαφορά των Μερών ανακύπτει στον τρόπο που ερμηνεύουν την αρχή της προφύλαξης. Η μεν ΕΕ θεωρεί ότι μπορεί να λαμβάνει μέτρα προληπτικά, ακόμη κι όταν δεν υπάρχουν επιστημονικές αποδείξεις παρά μόνο ενδείξεις ότι μια πρακτική αποτελεί κίνδυνο, οι δε ΗΠΑ υποστηρίζουν ότι τέτοια μέτρα μπορούν να θεμελιώνονται μόνο σε σαφείς επιστημονικές αποδείξεις και επομένως ότι κάθε άλλο μέτρο αποτελεί μη αναγκαίο εμπόδιο στο εμπόριο. Για το λόγο αυτό οδήγησαν τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και αργότερα την Ευρωπαϊκή Ένωση ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων του ΠΟΕ για τα μέτρα που απαγόρευαν την εισαγωγή αμερικανικού κοτόπουλου επεξεργασμένου με χλωριούχο διάλυμα και κρέατος αναθρεμμένου με ορμόνες αντίστοιχα. Αν και δεν έχει δημοσιοποιηθεί ποια προσέγγιση θα επικρατήσει στην ΤΤΙΡ, οι προηγούμενες καταδικαστικές αποφάσεις του ΠΟΕ σε βάρος της ΕΕ και η δικαίωση των ΗΠΑ ίσως προμηνύουν την αποδοχή των αμερικανικών ισχυρισμών από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΕΕ μέχρι σήμερα «μπλοκάρει» την κυκλοφορία των μεταλλαγμένων τροφίμων στην ευρωπαϊκή αγορά με αυτό τον τρόπο.

B) Η οριοθέτηση προστατευόμενων ζωνών (zoning)

✿ Παρόμοια διαφορά στην νοοτροπία των μερών εντοπίζεται και στον τρόπο που τα μέρη ερμηνεύουν την δυνατότητα να οριοθετούν οι προστατευόμενες ζώνες (zoning). Οι ζώνες αυτές εξαιρούν από το καθεστώς ελεύθερου εμπορίου περιοχές στις οποίες υπάρχουν παράγοντες

που απειλούν την φυτική ή ζωική υγεία. Γνωστά παράδειγμα αποτελούν η κρίση των «τρελών αγελάδων» και η «νόσος των χοίρων», όπου για την αντιμετώπιση της κατάστασης τα μέρη είχαν απαγορεύσει προσωρινά τις εισαγωγές και εξαγωγές κρεάτων από τις υπό κρίση περιοχές. Η διαφορετική προσέγγιση των μερών γίνεται εμφανής στον τρόπο που τα μέρη οριοθετούν το zoning. Η ΕΕ θεωρεί ότι πρέπει να μπορεί να επιβάλλει προσωρινές απαγορεύσεις όχι μόνο στις περιοχές όπου καταγράφονται κρούσματα αλλά και σε όλες εκείνες που, παρόλο που δεν υπάρχουν καταγεγραμμένα κρούσματα, οι συνθήκες που επικρατούν θα μπορούσαν να ευνοήσουν την εμφάνισή τους. Αντιθέτως, οι ΗΠΑ υποστηρίζουν ότι τέτοιοι περιορισμοί δικαιολογούνται μόνο σε περιοχές όπου υπάρχουν καταγεγραμμένα κρούσματα και αποδεδειγμένοι κίνδυνοι και ότι κάθε άλλη «προληπτική οριοθέτηση» αποτελεί μη αναγκαίο εμπόδιο στο εμπόριο. Τα Μέρη εξακολουθούν να διαφωνούν ως προς το zoning και στις διαπραγματεύσεις της ΤΤΙΡ, εάν όμως επικρατήσει η αμερικανική προσέγγιση η δυνατότητα οριοθέτησης προστατευόμενων ζωνών θα περιοριστεί σημαντικά.

ΜΙΚΡΕΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (ΜΜΕ)

✿ Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απασχολούν προσωπικό λιγότερο των 250 εργαζομένων, διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην οικονομία της ΕΕ και των ΗΠΑ, καθώς αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο διεθνές εμπόριο. Στο κείμενο των προτάσεων της ΕΕ για την ΤΤΙΡ δεν προβλέπονται ειδικές ρυθμίσεις για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις (microenterprises), όσες δηλαδή απασχολούν προσωπικό λιγότερο των 10 εργαζομένων.

✿ Συνολικά, οι ευρωπαϊκές μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι από τους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους των ΗΠΑ, καθώς τα εισαγόμενα από αυτές προϊόντα (μόνο αγαθά) ανέρχονται σε ποσοστό 28% του συνόλου των

εισαγόμενων προϊόντων στην ΤΤΙΡ. Η ενίσχυση των ΜΜΕ συνιστά, ως εκ τούτου, μία από τις προτεραιότητες της ΤΤΙΡ, δεδομένου ότι η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και η CETA προβλέπουν ρυθμίσεις για τις Κρατικές και Μονοπωλιακές Επιχειρήσεις και τις Επιχειρήσεις που τους έχουν χορηγηθεί προνόμια και ειδικά δικαιώματα, χωρίς να γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην εμπορική και επενδυτική δραστηριότητα των ΜΜΕ.

✿ Η συνεργασία των μερών (ΕΕ και ΗΠΑ) θα αφορά τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ στη διεθνή αγορά με την ανάπτυξη επιχειρηματικών προγραμμάτων, όπως η στήριξη των νέων επιχειρηματιών, γυναικών επιχειρηματιών και παλαιότερων επιχειρήσεων προκειμένου να ανταπεξέλθουν στα νέα δεδομένα. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπεται ανταλλαγή βέλτιστων εμπορικών πρακτικών για την ενίσχυση της ικανότητας των επιχειρήσεων του ενός συμβαλλόμενου μέρους να ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα στο έδαφος του άλλου. Επιπλέον, η ΤΤΙΡ αποσκοπεί στη διεύρυνση των διατλαντικών δι-ασυνδέσεων των περιφερειακών συνεργατικών σχηματισμών (clusters), βοηθώντας τις ΜΜΕ να βρουν στρατηγικούς συνεργάτες και ενισχύοντας την αποτελεσματική εφαρμογή της Συμφωνίας Συνεργασίας για τους Συνεργατικούς Σχηματισμούς που υπεγράφη μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ στις 22 Απριλίου 2015.

✿ Για την ενίσχυση των ΜΜΕ προβλέπεται, επιπλέον, ανταλλαγή πληροφοριών για πρωτοβουλίες χρηματοδότησης των αναδυόμενων επιχειρήσεων μέσω της παροχής κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου και της συμμετοχικής χρηματοδότησης. Σήμερα, το 80% των ευρωπαϊκών και το 50% των αμερικανικών ΜΜΕ χρηματοδοτούνται από τις τράπεζες. Η τραπεζική χρηματοδότηση συνιστά το 23% των μικρών και το 20% των μεσαίων επιχειρήσεων. Το ερώτημα αν θα περιλαμβάνονται στις διαπραγματεύσεις για την ΤΤΙΡ ρυθμίσεις για την τραπεζική χρηματοδότηση των ΜΜΕ αποτελεί προς το παρόν ένα σημαντικό σημείο τριβής μεταξύ των ΕΕ και ΗΠΑ, καθώς με βάση την αρχή της εθνικής με-

ταχείρισης οι ευρωπαϊκές ΜΜΕ θα μπορούν να χρηματοδοτούνται και από αμερικανικές τράπεζες, γεγονός που θεωρούν οι ΗΠΑ ότι θα αποδυναμώσει το χρηματοπιστωτικό τους σύστημα. Παρατηρείται, ακόμα, ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στην πληροφόρηση για τις εμπορικές συνθήκες που επικρατούν στις ξένες αγορές και την επικοινωνία με τους αλλοδαπούς εισαγωγείς. Προς επίλυση του ζητήματος αυτού, οι διαπραγματεύσεις ΕΕ και ΗΠΑ κατέληξαν στη συμφωνία δημιουργίας δημόσιας ιστοσελίδας και διαδικτυακής βάσης δεδομένων που θα περιέχουν το κείμενο και τα παραρτήματα της ΤΤΙΡ, αλλά και συνδέσμους εθνικών αρχών των μερών, οι οποίοι παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τις επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να εισάγουν, να εξάγουν ή να επενδύσουν στην επικράτεια του άλλου μέρους. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η πρόσφατη Συμφωνία Διευκόλυνσης των Εμπορικών Συναλλαγών (Trade Facilitation Agreement) του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, η οποία όμως για να τεθεί σε ισχύ πρέπει να επικυρωθεί από τα 2/3 των κρατών – μελών του ΠΟΕ, δηλαδή περίπου 110 κράτη – μέλη και μέχρι τώρα την έχουν επικυρώσει 79.

✿ Πιο αναλυτικά η ιστοσελίδα και η διαδικτυακή βάση δεδομένων στην ΤΤΙΡ :

Δημιουργία Δημοσίας Ιστοσελίδας	Διαδικτυακή Βάση Δεδομένων
<p>διαδικασίες εγγραφής</p> <p>ρυθμιστικό πλαίσιο για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας</p> <p>τεχνικοί κανόνες, πρότυπα, πιστοποίηση προϊόντων και υποχρεωτικές διαδικασίες συμμόρφωσης</p> <p>υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα</p> <p>κανόνες δημοσίων συμβάσεων</p>	<p>δασμολογικοί συντελεστές</p> <p>“προτιμησιακή” δασμολογική μεταχείριση των εμπορευμάτων</p> <p>απαιτήσεις σήμανσης</p> <p>ειδικοί φόροι κατανάλωσης</p> <p>ποσοστό επιστροφής ή άλλων μειώσεων</p> <p>περιπτώσεις άρσης τελωνειακών δασμών</p>

✿ Σημαντικό σημείο της ΤΤΙΡ αποτελεί η σύσταση Επιτροπής - SMEs Committee, η οποία θα αποτελείται από εκπροσώπους των συμβαλλομένων μερών. Σύμφωνα με τα τελευταία κείμενα που διέρρευσαν, η ΕΕ προτείνει οι εκπρόσωποι να είναι υψηλόβαθμα στελέχη επιχειρήσεων ενώ οι ΗΠΑ προτείνουν να είναι κυβερνητικοί εκπρόσωποι, γεγονός που συνεπάγεται μεγαλύτερη δέσμευση σε πολιτικό επίπεδο. Αρμοδιότητα της Επιτροπής θα είναι η προώθηση της εμπορικής και επενδυτικής δραστηριότητας των ΜΜΕ μέσω του ελέγχου της διακίνησης των πληροφοριών που παρέχουν τα μέρη. Η Επιτροπή θα μπορεί να ζητά από τα μέρη να παράσχουν πρόσθετη πληροφόρηση με ενημέρωση της διαδικτυακής βάσης δεδομένων. Στην Επιτροπή θα υποβάλλεται κάθε ζήτημα που θα προκύπτει από την εφαρμογή των διατάξεων της ΤΤΙΡ για τις ΜΜΕ, χωρίς όμως αυτή να λειτουργεί ως δικαιοδοτικό όργανο. Προβλέπεται και η ανάπτυξη συνεχούς επικοινωνίας με τους εταίρους των ΜΜΕ με τη διεξαγωγή συνεδριάσεων, τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, προκειμένου να γίνεται επικοινωνιακή κριτική της εφαρμογής της ΤΤΙΡ με βάση τη συνεισφορά των εταίρων. Η Επιτρο-

πή θα συνεδριάσει εντός του πρώτου έτους από τη θέση της Συμφωνίας σε ισχύ και κάθε φορά που κρίνεται αναγκαίο μέσω ηλεκτρονικών κλήσεων, τηλεδιασκέψεων ή άλλων τρόπων που θα συμφωνήσουν τα μέρη, ενώ για λόγους διαφάνειας θα υποβάλλει τακτική αναφορά για τις ενέργειές της. Περαιτέρω, στο πλαίσιο επίτευξης της Βιώσιμης Ανάπτυξης, ρυθμίζεται η ενίσχυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Οι διοικήσεις των επιχειρήσεων που ασκούν εμπορική δραστηριότητα θα πρέπει να ερευνήσουν τους παράγοντες που συνδέουν την επιχειρηματική βιωσιμότητα με την αειφόρο ανάπτυξη, αναπτύσσοντας εμπορικές πολιτικές με βάση τις αρχές του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης για τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις.

✿ Στη CETA και στη ΤΤΙΡ προβλέπονται, επίσης, κανόνες ανταγωνισμού των επιχειρήσεων τόσο των ιδιωτικών όσο και κρατικών. Οι Συμφωνίες υποχρεώνουν τα μέρη να διατηρήσουν το αντίστοιχο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο που ρυθμίζει τις συμπράξεις, τις συγκεντρώσεις και την καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης ιδιωτικών και κρατικών επιχειρήσεων με συνεργασία των Εθνικών Αρχών Ανταγωνι-

σμού των μερών. Ρυθμίζονται, τέλος, οι επιδοτήσεις ως προς τις οποίες αξίζει να αναφερθεί ότι όσες αφορούν τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες της ΕΕ και την πολιτιστική βιομηχανία του

Καναδά εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής των παραπάνω Συμφωνιών.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- CETA text: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_152806.pdf
- Felbermayr G., Heid B. and Lehwald S., *Transatlantic Trade and Investment Partnership: Who Benefits from a Free Trade Deal? Part 1: Macroeconomic Effects*, Bertelsmann Foundation, 2013.
- World Trade Institute (2016), “TTIP and the EU Member States”, World Trade Institute, University of Bern, Bern, January 2016.
- Francois J. et al., *Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment: An Economic Assessment*, Centre for Economic Policy Research, London, March 2013.
- European Commission, Report: Small and Medium sized Enterprise and the Transatlantic Trade and Investment Partnership, European Union, 2015.
- Joint Statement on the 6th US-EU SME Best Practices Workshop in the framework of the Transatlantic Economic Council.
- Cooperation Arrangement on Clusters signed in Washington D.C.
- <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>
- <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/ceta-aecg/index.aspx?lang=eng>
- World Trade Institute (2016), “TTIP and the EU Member States”, World Trade Institute, University of Bern, Bern, January 2016.
- Akhtar S.I./Jones V.C., “Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) Negotiations”, Congressional Research Service, February 4, 2014.

Συντάκτες
Έλενα Νταή
Ηλίας Πατλάκας
Ελευθέριος Πάτσης
Μαρία-Ελένη Χρυσανθακοπούλου

Συντονίστρια θεματικής
Περσεφώνη Βερνάδου

Υπεύθυνος καθηγητής
Δρ. Αναστάσιος Γουργουρίνης,
Λέκτορας Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ